

Fra Centralafrika.

Geografisk Tidsskrift, Bind 20 (1909)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0020-PDF/gto_0020_67423.pdf

Link til website:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=67423>

pdf genereret den : 22/5-2008

afsejler til San Franzisko, der vil kunne naas i Begyndelsen af November 1911.

De i ovenstaaende nævnte Tider for Passage af Pt. Barrow etc. har jeg bestemt efter det Kendskab til Isforholdene, som det lykkedes mig at erhverve under den norske Gjøa-Ekspeditionens 3die Overvintring, dels ved Selvsyn, dels ved Samtaler med de Hvalfanger-Kaptajner, som Ekspeditionen kom i Berøring med.

Egentlige Vanskeligheder undervejs vil sandsynligvis kun møde Ekspeditionen under Sejladsen fra Pt. Barrow til Herschell-Isl. Men saa vidt jeg har kunnet skaffe oplyst, er det kun sket to Gange i den Tid, Hvalfangerne har færdedes deroppe, at Farvandet ikke har været passabelt en hel Sommer.

Men Hensyn til Ekspeditionens Sikkerhed iøvrigt, skal jeg bemærke, at der synes mig at være stor Sandsynlighed for gode Sundhedsforhold ombord. Vinterkvarteret kan ikke blive nord for 69° N. Br., og man er derved befriet for den skadelige Indflydelse, som Vinternatten udøver. Selv paa Aarets korteste Dag vil det være læselyst ved Middagstid.

Endvidere tør man vente sig stort Udbytte af Jagten. Efteraars-Rensdyrtrækket nordpaa ned til det amerikanske Fastland gaar utvivlsomt over Dease-Strædet's snævraste Del langs Finlaysons Isls.

Det begynder, saa snart Strædeisen kan bære, og til dette Sted er det min Hensigt at sende en Jagt-ekspedition, saa snart Vinterkvarteret er bestemt.

Om Foraaret kan man endelig vente sig stort Udbytte af Fuglejagt og Fiskefangst, medens Eskimoerne vil kunne skaffe god Tilgang paa Fjordsæl og Blaasæl til Hundefoder.

Til Slut skal jeg bemærke, at Skibets eventuelle Forlis næppe vil blive skæbnesvangert for Ekspeditionens Medlemmers Liv, om fornuftig Foranstaltning til hurtig Udrykning træffes, og nødvendig Proviant er ved Haanden. Vejen er fra Coronation-Golf til Steder, hvor Hvalfangere træffes og overvintrer næppe 400 miles, og en lignende Afstand er der over Land via Store Bjørnesø til Hudson Bay Co's Station ved Mackenzie-river, Bjerges der altsaa blot en mindre Beholdning af Proviant i Land, har man gode Udsigter til at bjerge Livet.

Endelig skal hidsættes et omtrentlig Overslag over Bekostningen:

Skibskonto	45,000	Kr.
Proviantkonto	18,000	»
Gager & Hyre Konto.....	30,000	»
Udrustningskonto	22,000	»
Rejseudgifter for Videnskabsmænd etc.	15,000	»
Hundekonto	5,000	»
	Ialt: 135,000 Kr.	

Fra Centralafrika.

Af

Premierløjtnant u. f. N. i Fodfolket **Willemoës d'Obry.**¹⁾

I.

Følg en Gang paa Kortet Congofloden fra Stanley Pool til Kwamut. Det er »Kanalen«, en snæver, kilometerbred Rende mellem høje, stejle Bakker, der hæver sig flere hundrede Meter over Floden.

Ved Kwamut bruser Kasaïfloden ud med en rivende Strøm, hvor de smaa Floddampere maa stride sig frem Tomme for Tomme. Munden, der er omtrent 800 Meter bred, er det smalleste Sted paa Floden Vest for Basongo.

¹⁾ Prmlt. Willemoës d'Obry er ansat i Congostatens Tjeneste ved den geodætiske Opmaaling.

Og medens Congofloden paa sit Løb helt oppe fra Lomami har næsten parallelløbende Bifloder, former Vandvejene i Kasaïbækkenet sig, som en mægtig Redekam, hvis Tænder alle kommer syd fra.

Landet her er ikke i den Forstand nyt for Ikke-Negere, at disse var ukendt forinden Afrika-ekspeditionerne i Halvfjerdsene — tværtimod! Portugisere og Angola-Mulatter har berejst og tildels været bosat i den sydlige og vestlige Del af Kasaïbækkenet i over hundrede Aar. Men det var saa at sige udelukkende Deporterede og deres Efterkommere, der fra Vestkysten drog ind i Landet

for at søge Handel med de Indfødte om Slaver og Elfenben.

Disse Handelsrejsende havde selvfølgelig ingen Interesse af at give Oplysninger til andre om Lan-

Paa Opmaaling i Regntiden.

dets Geografi, og denne Omstændighed er da sikkert ogsaa Grunden til, at de Oplysninger, man forinden Livingstones første Rejse i 1854, havde om de Indfødte i disse Egne, var ikke alene meget faa, men ogsaa stærkt forvanskede.

* * *

Hos de virkelig vilde Folkeslag er der en Ting, der straks paatrænger sig Opmærksomheden, og det er den Omstændighed, at de, tilfælles med Dyrene, har en meget udviklet Stedsans, men fuldstændig mangler Tidsans.

Historien i dens simpleste, den oprindeligste Form α : Kendskabet til Forfædrene og deres Tid, er dem ganske ukendt.

En »Vild« kender og erindrer altid sin Moder, men ikke altid Faderen, hvilket iøvrigt ogsaa efter de gældende Samfundsregler er ret ligegyldigt, og ofte tillige vanskeligt. Det er sjældent, at Slægtskendskabet gaar længere tilbage end til Bedstemoderen, selv for Høvdingens Vedkommende. Blandt Folk fra samme Landsby er der en udpræget Slægtsfølelse.

Alt hvad der findes af Trang til Idé-Udfoldelse vedrører Fetishismen og — men sjældent — enkelte Krigslegender.

Civilisationens første Indflydelse bliver da naturligt Interessen for Geografi og Historie i deres

simpleste Form, og den begynder med Interessen for de tilrejsendes Forhold og for Landet udenfor eget Omraade. De »hvide« eller »lyse« Mænd sætter Fantasien i Bevægelse, og de Indfødtes fortrinlige Hukommelse tilbageholder let de Beretninger om fremmede Lande og Skikke, som fortælles. Herfra og til Interessen for de egne Stammers Historie er der ikke langt.

Imidlertid kan en mundtlig Overlevering — derunder Slægts- og Folkesagn — næppe holde sig oprindelig under den Udvikling, der altid hastig følger den første Civilisations Indtrængen. Alle Genfortællinger farves uvilkaarlig af de forskellige Generationer og Stammer, der hver især giver Beskrivelsen en egen Tids- og Lokalkolorit.

Naar Fr. Müller, af Wissmanns Ekspeditionen, gengiver en lang Mavato-Yamvo-Kongerække efter Oplysninger indhentede paa selve Stedet, maa man ikke tage det som historisk Sandhed. Man kan desværre gaa ud fra, at de Sorte har opfundet alle de Led, som de ikke har vidst noget om, fordi den rare hvide Mand belønnede dem med Gaver, naar de blot vilde fortælle. Eller ogsaa at den givne Række ikke er identisk med en Generationsrække, men kun et Antal af de Høvdinge, der i den paagældende Egn under de meget urolige, splidagtige Forhold efter Midten af forrige

Frokost i Skoven.

Aarhundrede kæmpede om Herredømmet i Lundariget.

Og naar Dr. Frobenius gengiver Legender og Sagn, som han personlig (α : ved Tolk) har hørt

af de Indfødte, maa man være umaadelig naiv for at tro, at den største Part af disse Fortællinger er andet end rent Opspind, lavet »föer tillfället« og afleveret imod kontant Betaling.

Der skal et meget indgaaende Kendskab til de Indfødte og til deres Sprog og Skikke for at udøve den nødvendige Kritik med Hensyn til saadanne Beretninger. En saadan Kritik er uheldigvis sjældent bragt til Anvendelse. Men den tager jo ogsaa den morsomste og mest underholdende Del bort af Sagnene.

Det er sikkert ikke muligt af de hel- eller halvilde Stammers mundtlige Overleveringer at danne et bestemt, videnskabeligt Grundlag for de Indfødtes Forhistorie. Vi maa her nøjes med de Oplysninger, der kan faas gennem den mindre uciviliserede Kystbefolknings Beretninger, af hvilke der eksisterer adskillige skrevne, i Form af Noter, Breve og Regnskaber.

* * *

En Sammenligning mellem et Par af Kortene over Kasaibækkenet oplyser os straks om, hvad man kendte til disse Egne i forrige Aarhundrede.

Livingstone passerede for første Gang i 1854 den sydlige Del af Kasaiflodens Kildeegne Vest for Dilolosøen, og han har her faaet en Del Oplysninger om de hydrografiske Forhold i Landet

Parti fra Wissmann Faldene.

mod Nord og Øst. Den Gang strakte det nu stærkt indskrumpede Lunda-Rige sig imod Syd helt ind i Zambesibassinets, og det var altsaa ikke vanskeligt at faa Oplysninger om Vandløb og Afstande i det

Territorium, de Indfødte skulde passere for at naa til Negerfyrstens Hovedstad, der laa omtrent paa samme Sted, hvor den nu findes.

Da Slavehandelen var stærkt udviklet, kendte

Ventende Negerinde.

man ligeledes tildels de hydrografiske Forhold imod Øst helt over til de store Søer, medens Landet mellem disse og Østkysten i de sidste Aarhundrede er bleven exploiteret af Zansibariterne og andre arabiserede Stammer.

Særlig Interesse har Livingstones Kort faaet derved, at Dilolosøen antoges at have Afløb baade til Congo(Kasaï)-Floden og til Zambesi.

Af andre Rejsende i disse Egne har Cameron givet et Kort, der imidlertid sikkert for en Del støtter sig paa andre Opgivelser, end dem han selv har indhøstet. Stor Interesse fik Camerons Rejse derved, at han som den første konstaterede, at Lualabafloden ikke som antaget kunde være den øvre Del af Nilen, da dens Vandmængde var meget betydeligere end den allerede kendte Strækning af Øvre-Nilen.

Wissmanns-Ekspeditionen, der jo som Ekspedition var langt bedre udrustet og heldigere stillet end de tidligere Opdagelsesrejsende i Centralafrika, har leveret et efter Forholdene fortrinligt Materiale til Belysning af Landets Geografi, og endelig har Max Buchner givet værdifulde Oplysninger, specielt dog i etnografisk Retning.

Skønt Stanleys Rejse ikke berører den Del af Central-Afrika, som jeg særlig agter at behandle i de følgende Artikler, nemlig den østlige Del af Kasaibækkenet, skal jeg dog tillade mig et Par Bemærkninger om det rent geografiske Resultat.

Stanleys Rejse er vel den største, og sikkert

den interessanteste, Rejse der er foretaget i Afrika i det nittende Aarhundrede. Men i geografisk Henseende har den tabt meget, navnlig af to Grunde. De Rivninger, der herskede i selve Karavanen, dennes Splittelse og det fjendtlige Forhold, der i Almindelighed herskede med de indfødte Stammer, gjorde et virkelig frugtbart Forskerarbejde umuligt. Dernæst mister Stanleys Beskrivelse af den første Rejse geografisk set sin Betydning, fordi den først og sidst er Reportage, Journalistik, i hvilken alt, hvad der ikke er enten umaadelig stort eller urimelig lidet, ikke regnes med. Og det er jo ret ejendommeligt, at medens man af Livingstones jævne Fortælling saa at sige genkender Landet, ja, endog Stierne, ad hvilke hans tunge Karavane møjsommeligt slæbte sig af Sted, saa genkender man næppe et eneste Sted af Landet efter Stanleys Beskrivelse.¹⁾

Hans Betydning som den, der aabnede Congo-bassinet for Evropæerne, bliver naturligvis ikke mindre, fordi hans Rejsebeskrivelser er overdrevne og ufuldstændige. Men det maa ikke glemmes, at hans Fortællinger om de utallige Farer, der uafledelig truer ham fra de Indfødtes Side, har haft en meget usund Indflydelse paa mange af de Evropæere, der senere rejste i Congo navnlig derved, at man havde begyndt med at betragte de Indfødte som Fjender.

* * *

Congobækkenet er ikke længere noget terra incognita. Der er meget faa Partier — og af forholdsvis ringe Udstrækning — som ikke har været gennemkrydset af Statens Ekspeditioner eller Kautshukselskabernes Agenter.

Den tidligere Congostat har ofret fantastiske Summer paa de geografiske Forarbejder, og naar Resultaterne hidtil har staaet i et slet Forhold til de bragte Ofre, saa er det navnlig af de Grunde, at Arbejderne var spredte, at der ikke har eksisteret en virkelig Centralisation af de geografiske Arbejder eller noget frugtbringende Samarbejde mellem de mange udsendte Ekspeditioner.

Uden at komme ind paa de politiske Forhold og de mange, til Tider ret hidsige Angreb, som den tidligere Congostat har været Genstand for, skal jeg dog paapege det uheldige i, at alle de Overdrivelser og Opspind, der hyppigst er taget for gode Varer, naar Talen har været om Congostaten, dens Administration, dens indre politiske Forhold, de Indfødtes og de Hvides Grusomheder, de altid overhængende Farer for hvide Mænds Liv, Klimaforhold, Revolter, Massakrer o. s. v. — Beskrivelser hvortil Motiverne ikke altid har været fuldtud tilbørlige — har givet Anledning til, at man i Stedet for at udvide Kendskabet til Landets geografiske og etnografiske Forhold, har tilsløret eller rent forvansket disse.

De vigtigste af danske foretagne Rejser og Forskninger i Asien.

Af Oberst **Emil Madsen.**

(Fortsættes).

Rettelser til foregaaende Stykke af Artiklen. Side 112, 1. Sp., 22 L. f. o. Familien Rotfeld tre Ibskaller læs: Familien Rotfeld tre Ibskaller og Familien Gøye tre Ibskaller paa en Skraabhjelke. Side 113, 2. Sp., Anm. 3, 2. L. f. o. 1888 læs: 1882. Side 116, 1. Sp., Anm. 6, 2. L. f. o. 1787 læs: 1737 og 5. L. f. o. 175 læs: 1751.

Ekspeditionen forberedtes med stor Omhu. Dels fik nogle af Deltagerne af Kongen Pengesummer til forud for Rejsen at studere arabisk m. m., og dels samlede Michaëlis ved Hjælp af forskellige Lærde samt det franske Academie des inscriptions et des belles lettres et større Antal af Spørgsmaal

om sproglige, natur- og lægevidenskabelige Æmner, samt om Sæder og Skikke, alt med Hensyn til Beretninger i Biblen, hvilke Spørgsmaal ønskedes besvarede af de rejsende paa Grundlag af deres Undersøgelser.¹⁾

¹⁾ Jeg taler selvfølgelig kun om den Del af Stanleys Passage, som jeg personlig har set.

¹⁾ Michaëlis, Fragen an einer Gesellschaft gelehrter Männer etc.. Frankfurt a. M. 1769 (ogsaa udgivet paa fransk og hollandsk). Michaëlis mente i øvrigt, at Rejsen skulde være udgaaet fra Trankebar.